

nis ac resurrectionis suæ consortia mereamur. An- A ritu Sancto in omnia sæcula regnat e: dominatur.
nuat, inquam, ipse Salvator, qui cum Patre et Spi- Amen.

VITA SANCTÆ EADGITHÆ SEU EDITHÆ

EADGARI ANGLORUM REGIS FILIÆ ET SANCTIMONIALIS WILTONIENSIS,

AUCTORE GOTSELINO.

(Edidit MABILL. *Acta Sanctorum Bened.*, t. VI, p. 636, ex tomo IX Surii, qui stylum nonnihil mutavit.)

OBSERVATIONES PRÆVIÆ.

1. Gotselinus seu *Goscelinus* monachus, cujus de sancto Augustino Anglorum apostolo lucubrationem supra retulimus, inter plures alias sanctorum Vitas, *Acta sanctæ Eadgathæ virginis* scripsisse dicitur in Catalogo scriptorum Britannicæ, et apud Wionem et Possevinum. Hanc non dubito esse Eadgitham seu *Edgitham Edithamve*, Eadgari Anglorum regis filiam, cujus Vitam stylo nonnihil mutato Surius in lucem protulit. Eandem hic exhibemus, ascribendo loca seu testimonia Willelmi Malmesburiensis, qui eandem virginem laudavit non semel, tum in lib. II De regibus Anglorum, cap. 13, tum in lib. II De pontificibus Anglorum, cap. 4. Eandem celebrat Harpsfeldius in *Sæculi X* cap. 10, præter Joannem Bromtonem, Maiheuvium, et alios rerum Anglicarum scriptores.

2. Eadgitha monasticam professam est in cœnobio Wiltunensi apud Occidentales Saxones. « Wiltuna, teste Willelmo Malmesburiensi De pontificibus Anglorum, lib. II, cap. 4, est vicus non exiguus supra Wile fluvium positus, tantæ celebritatis, ut totus pagus ab eo vocetur, » olim episcopalis sedes. Asserus in libro De Vita Alfredi nominat montem « Wiltun, qui est in meridiana ripa fluminis Guilou. » Ibi Eadgitha vixit piissime inter sanctimoniales, et sepulturam accepit. « Jacet in eadem ecclesia, inquit idem Willelmus, mater ejus Wilfrith, quam non sanctimoniam, sicut opinio vulgaris delegat [*al.*, delirat], sed subito timore regis suo tantum consilio velatam constat, abrepto velo regio cubili subactam. Unde ille, quod feminam attigisset, quæ vel umbratice sanctimoniales fuisset, a sancto Dunstano redargutus, septennem exegit pœnitentiam. Illa quoque partu explicito voluptati frequentandæ non inhæsit, sed doluit potius et sprevit, sanctaque pro vero asseritur et creditur. » Hanc post vim sibi a rege illatam Wiltoniæ monasticum habitum suscepisse legitur in Vita sequenti.

3. De Eadgithæ sanctitate dubitare non sinit nos Willelmi in præluadato loco testimonium. « Habetur ergo, ait, in plurimis locis Angliæ festum ejus venerabile, quod nemo impune temerare præsumat. » Cnuto rex apud Anglos Danus, quod per jocum sanctam non reverens, ejus sepulcrum reserari jussisset, vix mortem evasit, ut idem auctor ibidem tradit cum Vitæ scriptore. Ad ejus sepulcrum Theodericus, qui ob Natalis Domini religionem stupro et choreis violatam cum aliis cœlitus punitus fuerat, ad sanctæ virginis tumulum sanitati restitutus est. Harpsfeldius factum fuisse commemorat ex Brunone Tullensi episcopo, qui postea summus pontifex Leo IX dictus est.

4. Eodem ævo tres aliæ Edithæ regis virginis in Anglia vixisse dicuntur præter Editham Ottonis M. uxorem : una Ethelwlfæ regis filia, Alfredi regis soror, quæ sanctæ Modwennæ abbatissæ (de qua in sanctis prætermittis Sæculi IV) tradita est; altera Editha, Eadwardi senioris filia, Æthelstani soror; tertia Edmundi regis filia, Eadgari soror; omnes sanctæ, et quidem sanctimoniales in cœnobio Polleswortensi, quod juxta silvam Ardenniam in Cestrensi diœcesi est. Prima laudatur in Actis sanctæ Osithæ apud Surium die 7 Octob. et sanctæ Modwennæ abbatissæ Streneshalensis apud Capgravium, quæ Modwenna Pollewortensi monasterio a se condito Editham, Alfridi regis sororem, præfecisse perhibetur. Locus postea dictus est *sanctæ Edithæ Pollesworth* seu *de Pollesworda*, ut fidem faciunt vetera monumenta in Monastici Anglicani tomo I, pag. 179. Altera Editha, Eadwardi filia, Sithrico Northumbrorum regi ab Æthelstano fratre in conjugem data, sed ab eodem postmodum repudiata, Polleswortum secessit, ibique reliquum vitæ religiose exegit, testante Matthæo Westmonasteriensi ad annum 925. Tertia est Editha, Eadmundi regis filia, Eadgari soror, neptis Edwardi senioris, cujus filiam fuisse Editham secundam diximus. Thomas Maiheuvius ad diem 15 Julii, ubi de his tribus simul agit, suspicatur secundam et tertiam non esse diversas, nec aliam quam Edwardi senioris filiam : nam nullam Editham Eadmundi filiam, Eadgari regis sororem inveniri. Verum in Vitæ sequentis cap. 1 laudatur Editha, Edgari regis soror.

5. Hujus tamen difficultatis solutio non ita pendet ex sequenti Vita, ut nullum inde dubium relinquatur. Nam si ejus auctor Gotselinus, qui ineunte sæculo XI florebat, ex ejus sententia rem certo definire non possumus : fuit is, teste Willelmo Malmesburiensi in lib. IV De regibus Anglorum, cap. 1, « Monachus de Sancto Bettino, qui cum Hermanno episcopo Salisbericæ venerat, insignis litterarum et cantuum peritia. Is multo episcopatus et abbatias perlustrans tempore, præclaræ scientiæ multis locis monumenta dedit in laudibus sanctorum Angliæ post Bedam secundus. Musicæ porro palmam post Obernum adeptus. Denique innumeras sanctorum recentium Vitas stylo extulit : veterum vel hostilitate amissas, vel informiter editas comptius renovavit. Felix lingua quæ tot sanctis servierit; felix pectus, quod tot vocales melodias emisit, præsertim cum in ejus conversatione certaret honestas doctrinæ. » Hactenus Willelmus.

INCIPIT VITA.

1. *Edithæ parentes. Monasticæ vitæ institutio sub matre.* — Beata virgo Editha filia fuit Edgari regis et Wlfrudis, regii ducis filia. Quam quidem Wlfrudem rex sibi perpetuo regni consortio conjungere statuerat, sed illa a partu absoluta deinceps continenter vivere quam illecebris servire maluit, Christi amore eam invitante. Itaque monacharum habitum apud Wiltoniam e manibus sancti Ethelwoldi episcopi accepit, exemplisque et virtutibus proficiens, virginibus mater spiritalis præfecta est. Porro beata Editha sub matris cura relicta, tandem rege assentiente, in eodem monasterio monasticam vestem induit. Eam vero mater non auro, non monilibus, non multivario ornatu, sed litterarum ac virtutum splendore instruxit. Inter multa autem sanctorum hominum exempla, quæ tum in codicibus lectitabat, tum coram intuebatur, aut auditione discebat, cognatorum præsertim et propinquorum suorum vehementius accendebatur virgineæ integritatis palma sanctissimæ amicæ suæ Edithæ, quæ Edgari regis et patris ejus germana soror erat, et in monasterio Pollewortensi provinciæ Werwici, meritorum signis, perinde ut ipsa Wiltoniæ, clarebat.

2. *Virtutes ejus.* — Sororibus quidem Martham, Christo vero se Mariam exhibebat, erga omnes officiosam se ministeriis impendendis præbebat. Hospites omnes in Christi visceribus complectebatur: ita abstinentiæ dedita, ac si epulis interesset; ita ad epulas accedens, ut a frugalitatis studio non deflecteret. Terrenos favores prorsus devitans, morbidis ac humana ope destitutis sese impendebat, liberisque regiis leprosos anteferebat: et quanto quisque videbatur morbis deformior, tanto illa propensiori animi commiseratione erga illum humanior et ad inserviendum promptior erat. Recte ea dici poterat cæcorum oculus, debilium adminiculus, indigentium vestis et alimonia, desolatorum omnium solamen.

3. *Cilicium ac vestes.* — Cilicio asperrimo ad nudam carnem utebatur, interim nitidis vestibus extrinsecus induta. Cumque beatus Ethelwoldus quandoque vidisset eam ornatiori habitu ingredientem, ait ad eam: « Non his, filia mea, indumentis itur ad Christi thalamum, nec externo cultu corporis delectatur sponsus cœlestis. » Illa vero, interni conscia habitatoris, ita respondit: « Crede mihi, Pater, nequaquam deterior mens, Deo aspirante, sub hoc tegmine, deget, quam sub pelle caprina. Habeo Dominum meum, qui non tam vestem quam mentem attendit (157). » Sensit ergo vir Dei in virgine gratiæ auctoritatem,

nec ausus fuit in ea contristare summum judicem Deum. Lætabatur potius Dominum in sanctis suis omnia pro sua voluntate moderari, puramque mentem et in purpura et in sacco placere Deo.

4. *Crucis amor. Abbatissæ dignitas recusata. Mors fratris prævisa.* — Ubicunque Editha ingrediebatur, crux Christi illi comes aderat: crucem in fronte, in pectore, in itinere, omni opere suo præferbat. Cum aliquando escas suo more in disco efferret, in sinu pauperis condendas, a latere puer accurrit eleemosynam petens. Porrexit ea cum solito crucis signo: mox ille puer disparuit, ita ut prorsus ab illa non videretur. Quindecim annos natam pater ejus rex Edgarus tribus monialium monasteriis Wintoniensi, Berekingensi, et tertio cuidam abbatissam præfecit: sed ea ab illa domo, in qua Deo servire cœperat, avelli non potuit. Effecit autem ut singulis illis monasteriis spirituales matres tanquam magis idoneæ præponerentur, mallens matri subesse quam aliis præesse, potiusque timere matrem quam aliis imperare. Defuncto autem patre Edgardo, et succedente ei filio Edwardo adhuc infantulo, in somnis vidit sancta oculum suum dextrum sibi excidisse, idque sororibus referens simulque exponens: « Videre, inquit, mihi videor hanc visionem fratris mei Edwardi portendere casum. » Nec diu post Edwardus, dum cupit invisere fratrem suum Ethelredum, a filiis iniquitatis, ut in ejus historia videre licet, occisus est. Cumque regni proceres virginem sanctam e monasterio extrahere, et in paterno solio, uti plerisque nationibus feminæ dominantur, collocare vellet, et tandem etiam vim intentarent, adeo illa non assensit, ut facilius saxa in plumbum verti quam virgo Christi a suo proposito et Dei servitio abduci posse videretur.

5. *Edithæ mors a Dunstano prædicta.* — Cum autem in honorem beati Dionysii ecclesiam condidisset, et sanctum Dunstanum (158) ad ejus dedicationem invitasset, vidit is sanctus pontifex sacram virginem crebro pollicem dextrum extendere, et eo signum crucis pingere in fronte sua. Quo ille delectatus, apprehensa dextra manu virginis dixit: « Nunquam putrescat hic digitus. » Paulo post inter missarum solemnias in lacrymas vir sanctissimus prorupit, rogantique diacono suo cur fleret, suspirans, et ab imo pectore trahens vocem: « Hæc, inquit, Deo dilecta anima, hæc gemma siderea, ad patriam sanctorum ab illuvie terrena et hac ærumnosa vita rapietur, neque enim flagitiosus hic mundus tantæ lucis præsentia dignus est, tertio et qua-

(157) Recte hic notat Surius id ab Editha factum et dictum, ut vestis suæ interioris, id est cilicii, asperitatem dissimularet. Willelmus Malmesburiensis memorat hoc factum tum in lib. II De regibus

Anglorum, cap. 13, tum in lib. II De pontificibus, cap. 4.

(158) Et hoc ipsum refert in duobus præmissis locis Willelmus, quod omittunt Acta Dunstani.

dragesimo abhinc die occidet nobis hæc stella luculenta. Ecce autem ex ergastulo nostro sanctorum lumina, et nos in tenebris et umbra mortis sedemus. Nos pigros senes damnat ætas immatura, dum, nobis dormitantibus, illa cœlos penetrat. »

6. *Edithæ obitus anno 984.*—Appropinquante vero hora qua de mundo erat migratura ad Dominum, adest sanctus Dunstanus, et exhortationibus atque precibus animam ejus communiens, a corpore excedentem manibus Domini commendavit. Interim soror quædam trepida, e Sancti Dionysii ecclesia, ubi sancta virgo obiit, ad monasterium currit, auditque in choro tanquam psallentium magnam frequentiam. Itaque hærenti ei occurrit quidam eleganti vultu et habitu insigni, aitque ad eam : « Noli huc propius accedere, angeli enim sancti **GODAM** puellam (ita enim majori gratia eam appellabat, quæ patria voce **BONA** cognominabatur) hinc secum asportaturi sunt ad gaudia sempiterna, ut cum hac melodia cœlestis exercitus in aulam perpetuæ jucunditatis ingrediat. » Sicque anno vicesimo tertio ætatis suæ, decimo sexto Kalendas Octobris, migravit ad Christum, circa annum Domini nongentesimum octogesimum quartum : sepelivitque eam beatus Dunstanus in ecclesia Sancti Dionysii quam ipsa extruxerat. Hunc autem locum præsagâ mente virgo sancta crebro inviserat, dicens : « Hic locus est quietis meæ, » eumque assiduo lacrymarum imbre irrigans. In ipso autem atrio monasterii xenodochium, in quo hodieque tredecim pauperes reficiuntur, instituit.

7. *Apparitio ejus. Brithginæ baptismus.* — Porro tricesimo ab obitu suo die, apparuit virgo sancta matri suæ Wlfrudi, formosa valde et hilaris, atque lumine sicut vestimento amicta et splendida, dixitque illi se Regi suo bene charam in gloria sempiterna : Satanamque ipsam coram illo accusasse, sed sanctorum apostolorum patrocinii se contrivisse caput ejus, et cruce Domini Jesu eum se prostravisse, atque ex illo triumphasse. Eodem tricesimo die nata est ex illustrissimis parentulis infantula, de qua ante ejus obitum rogata beata Editha, ut eam e sacro fonte susciperet, respondit se suscepturam, quemadmodum Domino visum foret. Sed cum ipsa prius nata esset cœlo, quam puella mundo, allata est puella ad ecclesiam, et sancto Elfego illam baptizante, et cereum ei offerente atque dicente : « Accipe, puella, lampadem, cum qua introcas ad nuptias Domini : » subito quasi sancta Editha illam puellam tenente palmulam tenerrimam porrigens, cereum suscepit ac tenuit. Mox vero sanctus episcopus Elfegus intellexit admirandum hoc esse divinæ electionis præsagium, atque parentibus puellæ : « Hanc infantulam soli Deo desponsandam nutrite, et post ablactationem, monasterio eam tradite. » Ea puella Brithgina (159) appellata est, et

A apud Wilthonium postea ablatissa effecta, in sanctitate vitam suam finivit.

8. *Edithæ corporis elevatio.* — Post decessum sanctæ Edithæ tredecim elapsis annis, illa beato Dunstano archiepiscopo apparuit, dicens : « Reminiscens Dominus miserationum suarum, assumpsit me, placetque ineffabili bonitati illius ut apud homines in salutem fidelium ejus honore afficiam, cum ille me apud angelicos cives in cœlis honorarit. Itaque ergo Wiltoniam, divinaque jussa capessens, corpus meum e terra elevato. Ne dubites, nec ullo te phantasmate deludi putes, hoc enim veritatis erit signum quod præter officia membrorum quibus in puellari levitate abusa sum, puta oculorum, manuum, pedum, reliquum corpus meum uti illibatum, ita et incorruptum invenies. Libidinis enim et crapulæ expers semper fui. Pollicem quoque dextræ manus, quo mihi assidue sanctæ crucis signum impressi, illæsum videbis, ut appareat clementia Domini in parte servata, et paterna castigatio in parte assumpta. » Dunstanus ergo cum apud Sarum prope Wiltoniam pernoctaret, per visum transfertur in ecclesiam Wiltoniæ usque ad tumulum sanctæ virginis : et ecce videt angelica claritate sanctum Dionysium altari assistere, et virginem Editham luce et candore conspicuam, dilectum patronum hisce compellere verbis : « Scis, Pater, quid de me divinæ gratiæ placeat ; tu ergo summi consilii interpret, et divinæ voluntatis legatus, huic advenæ, qua fide et auctoritate ipsum huc invitaverim, expone. » Sanctus Dionysius ait : « Animadvertite, frater, visionem quam nuper vidisti, veram esse de hujus dilectæ dominæ declaratione. Digna est enim quam terrigenæ venerentur, quæ inter cœlicolas meruit coronari ; dignum est honore hoc corpus, hoc templum virginalis pudicitiae, in quo amator virginitatis regnavit Dominus Rex gloriæ. Ejus etiam Christo gratissima suffragia mortalibus sunt necessaria. » Ita ergo tertio Nonas Novembris corpus sanctum e terra levatur, et omnia, sicut prædictum erat, inveniuntur.

9. Monachus quidam Glasconiae, Edulfus nomine, collectam temere in rugam a corpore sancto tunicam præscidit, simulque sanctum corpus ferro percussit ; confestim sanguis inde copiosus, perinde ut solet ex vena incisa, prorupit, atque in vestes et pavementum manavit. Territus frater temerarius, ferrum cum sacra rapina projiciens, in faciem ruit, admissum facinus lacrymis expiare contendit ; surgens inde nullum prorsus cruorem vidit. Itemque soror quædam, ut conata est de viâta sacri capitis partem abscindere, miro modo impedita est, vitali capite se attollente, et temerariam minaci indignatione deterrente.

10. Clerici Pictorum in capsâ circumferebant

(159) *Brithina* vocatur ab Harpsfeldio in Sæculi x, cap. 10, ubi Theoderici cujusdam curationem ad sanctæ Edithæ tumulum sub hac abbatissa factam

commemorat ex Brunone Tullensi Episcopo, qui postea Leo papa IX.

sanctum confessorem Juvium, atque in sanctæ virginis cœnobio honorifice suscepti, in altari beatæ Edithæ sacras reliquias deposuerunt. Cumque inde recedere vellent, tanto pondere reliquiæ illæ altari inhæsere, ut nulla ratione possent amoveri. Plorant igitur advenæ, ejulant, vestes scindunt, capillos vellicant; tandem re desperata, receptis duobus millibus solidorum a Wlfrude abbatissa, in sua tristes abiire.

11. *Cnutonis regis cachinnus punitus. Aldredi invocatio.* — Canutus rex in saera Pentecoste apud Wltoniam inter edendum crebro cachinnum sustollens, nunquam se crediturum aiebat Editham filiam regis Edgari sanctam esse, cujus pater libidini semper ac tyrannidi addictus fuisset. Contradixit autem illi Ednotus archiepiscopus, qui tum aderat, statimque virginis tumulum aperuit. Illa vero cingulotenus se erigens, in contumeliosum regem impetum facere visa est. Tum ille præ metu consternatus animo, humi ceu exanimis corruit. Tandem

(160) Ex monacho Wintoniensis antistes, idemque simul Eboracensis, teste Willelmo in lib. III De

A autem respirans, lætus erubuit, suæque temeritatis veniam poscens, sanctam virginem deinceps in multo honore habuit: ortaue quandoque in mari tempestate, eam invocavit, et serenitate reddita ad portum optatum appulit. Aldredus quoque Eboracensis (160) archiepiscopus, in mari Adriatico in magnum conjectus discrimen, sanctam virginem invocavit, eaque mox visibiliter ei apparens, « Ego sum, inquit, Editha, » et quam primum tranquillitas restituta est.

Prædo dat pœnas. — Usurpaverat quidam terram sanctæ Edithæ, et morte obrutus sine pœnitentia decesserat e vita. Paulo post autem surgens dixit: « Succurrite, amici, subvenite, omnes fideles Dei. Ecce sanctæ Edithæ indignatio intolerabilis ab omni B plaga cœli et terræ hanc infelicem animam excludit, sui que juris invasorem nusquam consistere permittit, et neque in hoc corpore durare, neque mori me sinit. » Reddita autem terra quam abstulerat, confestim animam exspiravit.

pontificibus Anglorum. Floruit medio sæculo IX

SANCTI LAURENTII

EPISCOPI CANTUARIENSIS

ELOGIUM HISTORICUM.

(MABILL., *Acta Sanctorum ord. S. Bened. Sæc. II, pag. 60.*)

1. *Beda et Gotselinus de Laurentio scripsere.* — Præter Venerabilem Bedam, S. Laurentii Vitam æque ac ejus decessoris Augustini descripsit Gotselinus monachus Bertinianus, qui in Angliam a S. Anselmo Cantuariensi antistite evocatus, Ramesiæ primum, tum Doroberniæ habitavit, ubi varias sanctorum scripsit Vitas. Gotselini de Laurentio lucubrationem cum reperire non licuerit, juvat quæ de ipso idem auctor in Historia translationis S. Augustini, cap. 16, commemoravit hic inserere.

Laurentii facta ex Gotselino. — « Quarta tandem die, quæ est quarta feria, quasi expediti ad beatissimos contubernales et successores suos Laurentium ac Mellitum ad ipsum principem (*Augustinum*) devehendos accessere. Laurentius cum ipso duce Augustino primus venit, cum quo et diaboli D aciem primus rupit, primusque ab ipso adhuc vivente ordinatus archipontifex, ut quondam S. Clemens summo Petro superstiti successit. » Et infra: « De beato Laurentio dulce esset memorare quomodo mortuum suscitaverit, super undas maris pedibus cucurrerit, igne de cœlo evocato virtute Eliæ impios conflagraverit, quomodo fontem aridis locis

C productum in perpetuum rivum effuderit, qua pœna arceatur omnis feminarum accessus ab ecclesia quæ ejus apostolatui exstructa et consecrata est in Scotia, ut nuper regina Scotiæ inclita Margareta cum oblationibus aditum tentare ausa, subito sit percussa atque repulsa, sed clericorum prece restituta. Verum hæc loci artitudine exclusive prætermitto, alibi Deo aspirante retexenda. »

2. Quam hic promittit auctor S. Laurentii Vitam, edidit sine dubio, teste Willelmo Malmesburiensi in lib. De pontif. Angl. his verbis: « Huic (Augustino) successit Laurentius annis quinque, cujus virtutes et cæterorum (de quibus Beda narrans breviter perstringit omnia, tædii scilicet offensam veritus) Gotselinus quidam quantum veterum relatione addiscere potuit, scripsit, miras prorsus et prædicandas adjiciens quas oculata fide perspexerat virtutes. » Hunc Gotselini de Laurentio fetum legerat Molanus, qui istius fetus exordium refert in Add. ad Usuardum 2 Febr. *Dominis charissimis et paternæ, etc.* Gotselinum Joannes Capgravius in compendium rededit. Sufficiunt quæ ex ipso Gotselino superius delibavimus.